

ФЕДУШКО О.М.

здобувач

(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.97>

ПРАВОВИЙ СТАТУС НОТАРІУСА ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Метою наукової статті є здійснення характеристики правового статусу нотаріуса як складовий елемент системи органів публічної служби. Зроблено висновок, що вивчення змісту правового статусу нотаріуса відноситься до галузево-правових категорій і встановлюється спеціальним Законом України «Про нотаріат» та Правилами професійної етики нотаріусів України, ухваленими наказом Міністерства юстиції України від 7 червня 2021 року № 2039/5. Підкреслено, що встановлення змісту категорії «правовий статус нотаріуса» має слідувати від встановлення загальнотеоретичних підходів до розуміння категорії «правовий статус». Акцентовано, що до характеристики правового статусу як юридичної категорії відносяться вимоги її відображення як системоутворюючого та універсального поняття. Встановлено, що функціонально правовий статус як категорія виконує роль інституту, що здатен визначити коло прав та обов'язків особи, та забезпечити їх реалізацію та захист. Акцентовано, що встановлення змісту правового статусу перебуває у безпосередній залежності від місця та значення суб'єкта в суспільних правовідносинах, функціонального спрямування його діяльності, її зв'язку із державою. Встановлено, що дослідження правового статусу нотаріуса в системі публічної служби доцільно розпочати з характеристики теоретико-правової категорії «правовий статус». До характеристик правового статусу як юридичної категорії віднесено передусім вимоги її відображення як системоутворюючого та універсального поняття. Визначено, що функціонально правовий статус як категорія виконує роль інституту, що здатен визначити коло прав та обов'язків особи, та забезпечити їх реалізацію та захист. Акцентовано, що у сукупності реалізація правового статусу відображається на встановленні місця його носія у суспільних правовідносинах.

Ключові слова: *службова відповідальність, нотаріус, нормативно-правове регулювання, правовий статус, інститут права.*

Fedushko O.M. The legal status of a notary as a component of the system of public service bodies

The purpose of the scientific article is to characterize the legal status of a notary as a component of the system of public service bodies. It is concluded that the study of the content of the legal status of a notary refers to industry-legal categories and is established by the special Law of Ukraine "On Notarial Services" and the Rules of Professional Ethics of Notaries of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated June 7, 2021 No. 2039/5. It is emphasized that establishing the content of the category "legal status of a notary" should follow from establishing general theoretical approaches to understanding the category "legal status". It is emphasized that the characteristics of legal status as a legal category include the requirements for its reflection as a system-forming and universal concept. It is established that functionally legal status as a category plays the role of an institution

that is able to determine the range of rights and obligations of a person, and ensure their implementation and protection. It is emphasized that the establishment of the content of legal status is directly dependent on the place and significance of the subject in public legal relations, the functional direction of its activities, its connection with the state. It is established that the study of the legal status of a notary in the public service system should begin with the characteristics of the theoretical and legal category «legal status». The characteristics of legal status as a legal category include, first of all, the requirements for its reflection as a system-forming and universal concept. It is determined that functionally legal status as a category performs the role of an institution that is able to determine the range of rights and obligations of a person and ensure their implementation and protection. It is emphasized that in the aggregate, the implementation of legal status is reflected in the establishment of the place of its bearer in public legal relations.

Key words: *official responsibility, notary, regulatory and legal regulation, legal status, institution of law.*

Постановка проблеми. Вивчення проблематики нормативно-правового регулювання статусу нотаріуса як особи, уповноваженої на здійснення функцій держави, є предметом досліджень сучасних представників юридичної науки та практики правозастосування.

Стан наукової розробки проблеми. Окремі загальнотеоретичні питання встановлення статусу нотаріуса при здійсненні функцій держави розглядалися у наукових розробках таких вчених, як О. Бакумов [1], В.Бевзенко [2], І. Бернацька [3], К. Білько [4], І. Бойко [5], С. Василів, О. Сорочкіна [6] та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових розробок проблематики встановлення змісту правового статусу нотаріусів, як суб'єктів уповноважених на здійснення функцій держави, дане питання не втрачає своєї актуальності та практичної затребуваності.

Метою наукової статті є здійснення характеристики правового статусу нотаріуса як складовий елемент системи органів публічної служби.

Виклад основного матеріалу. Встановлення змісту категорії «правовий статус нотаріуса» має слідувати від встановлення загальнотеоретичних підходів до розуміння категорії «правовий статус».

Дослідження правового статусу нотаріуса в системі публічної служби доцільно розпочати з характеристики теоретико-правової категорії «правовий статус». До характеристик правового статусу як юридичної категорії відноситься передусім вимоги її відображення як системоутворюючого та універсального поняття. Функціонально правовий статус як категорія виконує роль інституту, що здатен визначити коло прав та обов'язків особи, та забезпечити їх реалізацію та захист. У сукупності реалізація правового статусу відображається на встановленні місця його носія у суспільних правовідносинах [7, с. 97]. Як цілісна характеристика визначається правовий статус у дослідженнях А.М. Колодія [8, с. 20].

Важливим є розуміння, що встановлення змісту правового статусу перебуває у безпосередній залежності від місця та значення суб'єкта в суспільних правовідносинах, функціонального спрямування його діяльності [9, с. 316–321].

До функцій правового статусу ряд вчених відносять також встановлення характеру та принципів взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою [10, с. 53–54]. До змісту правового статусу особи відноситься, як зазначає М. Добкін, також і встановлення підстав та порядку застосування відповідальності до неї у випадках допущення нею правопорушення чи неналежного виконання покладених на нього обов'язків [11, с. 74].

На зв'язку із державою при реалізації статусу наголошується у дослідженні А. Пачишина [12, с. 97].

Правовий статус визначається як сукупність законодавчих та підзаконних нормативних актів, що визначають коло прав та свобод учасника правовідносин [13, с. 365–367].

Правовий статус має відобразитися у нормативно-правових актах, і визначає коло прав та обов'язків [14, с. 186].

Таким чином, правовий статус має розумітися як комплексна категорія, що характеризується структурністю, унормованістю, та виконує функціонально визначення місця та ролі особи у суспільних правовідносинах.

Виходячи із змісту наукових розробок необхідно засвідчити, що правовий статус особи за елементним складом формується із сукупності прав, свобод, обов'язків та відповідальності суб'єкта. До елементних характеристик правового статусу необхідно віднести такий елемент, як правосуб'єктність, нормативний зв'язок із країною походження особи та набутиим громадянством, коло гарантій та завдань, що вирішуються особою, завдання та функції держави, що здійснюються в межах правового статусу.

Зміст правового статусу може різнитися залежно від того, для кого він встановлюється – для індивідуальної особи чи колективної особи. Саме тому необхідним є висновок, що зміст елементного складу правового статусу визначається від значення та ролі особи в суспільному житті, залежно від функцій, виконання яких на неї покладається.

Варто зазначити, що в наукових публікаціях є відсутнім одностайне розуміння елементного складу правового статусу, і підходи різняться залежно від встановлення юридичної відповідальності. Юридичну відповідальність ряд вчених відносять до змісту правового статусу, і таких є більшість, і ряд вчених обґрунтовують необхідність винесення її за межі правового статусу, так само як і гарантії, принципи, тощо [1, с. 5]. Однак, справедливим є твердження, що віднесення відповідальності поза межі правового статусу призводить до необґрунтованого протистояння її із правами та обов'язками учасників правовідносин [1, с. 5].

Класифікація видів правового статусу диференціюється залежно від його носія, що дозволяє виокремити статус фізичної особи, статус юридичної особи, статус посадової особи органу державної влади, статус посадової особи органу місцевого самоврядування, статус іноземця тощо. Подібний підхід покладено в основу класифікації, здійсненої у дослідженні А.М.Колодія та А.Ю. Олійника, якими було обґрунтовано необхідність виокремлення конституційно-правового статусу та галузево-правового статусу особи [15, с. 135–136].

Конституційний правовий статус є загальним для всіх учасників правовідносин, тоді як галузевий правовий статус та його зміст відображується в особливостях певного типу правовідносин. Найбільша деталізація правового статусу особи здійснюється в її індивідуальному (чи персоніфікованому) статусі [1, с. 5].

Необхідним від змісту категорії «правовий статус» відрізнити категорію «правосуб'єктність», де остання характеризує здатність особи як мати певний обсяг прав, так і мати можливості для їх реалізації та нести відповідальність за неналежне виконання покладених на неї обов'язків [16, с. 122–128].

Можна сказати, що правосуб'єктність – це статична категорія, тоді як правовий статус є динамікою суспільних правовідносин [17, с. 60–65; 18]. А. Чуб обґрунтовує, що правосуб'єктність є передумовою виникнення правового статусу [17, с. 60–65].

Висновки. Таким чином, вивчення змісту правового статусу нотаріуса відноситься до галузево-правових категорій і встановлюється спеціальним Законом України «Про нотаріат» та Правилами професійної етики нотаріусів України, ухваленими наказом Міністерства юстиції України від 7 червня 2021 року № 2039/5.

Встановлення змісту категорії «правовий статус нотаріуса» має слідувати від встановлення загальнотеоретичних підходів до розуміння категорії «правовий статус».

До характеристики правового статусу як юридичної категорії відносяться вимоги її відображення як системоутворюючого та універсального поняття. Встановлено, що функціонально правовий статус як категорія виконує роль інституту, що здатен визначити коло прав та обов'язків особи, та забезпечити їх реалізацію та захист. Акцентовано, що встановлення змісту правового статусу перебуває у безпосередній залежності від місця та значення суб'єкта в суспільних правовідносинах, функціонального спрямування його діяльності, її зв'язку із державою.

Список використаних джерел:

1. Бакумов О. Юридична відповідальність як елемент правового статусу держави: теоретико-правові аспекти. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Гельветика, 2019. Вип. 83. С. 3
2. Бевзенко В. Суб'єкт владних повноважень: поняття, ознаки, види. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/SVP_18_09_2020_VBevzenko.pdf
3. Бернацька І. Нотаріат Італії – огляд, доступ до професії, технології, відчуження нерухомості та національна рада нотаріусів. *МЕН*. 2014. № 6 (78). URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/notariat-italiyi-oglyad-dostup-do-profesiyi-tehnologiyi-vidchuzhennya-neruhomosti-ta-natsionalna-rada-notariusiv/>
4. Білько К. Адміністративно-правове забезпечення організації та діяльності нотаріату в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 206 с.
5. Бойко І.В. Адміністративна процедура : конспект лекцій / І.В. Бойко, О.Т. Зима, О.М. Соловійова ; за заг. ред. І.В. Бойко. Харків : Право, 2017. 132 с.
6. Василів С., Сорочкіна О. Світові системи нотаріату: порівняльний аналіз. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2020. № 7. Т. 1. С. 134–140.
7. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 95–98
8. Колодій А. Права, свободи і обов'язки громадян в Україні: підручник. Київ: Правова єдність, 2008. 129 с.
9. Музичук О. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. *Форум права*. 2008. № 1. С. 316–321.
10. Михайлов О. Правовий статус інших учасників адміністративного судочинства в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2015. 238 с.
11. Добкін М. Адміністративно-правовий статус виконавчих органів міських рад: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2009. 213 с.
12. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 95–98.
13. Зайчук В., Оніщенко Н. Теорія держави і права: Академічний курс. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 400 с.
14. *Юридична енциклопедія* / ред. Ю.С. Шемшученко та ін. ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корещького. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998. Т. 5 : П-С. К. : 2003. 736 с.
15. Колодій А., Олійник А. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: підручник. Київ: Правова єдність, 2008. 350 с.
16. Санжарук Т. Правовий статус як властивість індивідуального суб'єкта права та компетенція як властивість колективного суб'єкта права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 25. С. 122–128.
17. Чуб А. Суб'єктивні публічні права як складник адміністративної правосуб'єктності приватної особи. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Вип. 2. С. 60–65
18. Легеца Ю.О. Розсуд судді адміністративного суду: поняття та класифікація. *Правові новели. Науковий юридичний журнал*. 2022. № 18. С. 77–81.

